

**THEMA: 'In den Beginne...,
wanneer is dat eigenlijk...?'**

Johannes 1: 1 – 14; 1 Johannes 1: 1 – 4

Inleidend gesprek

Hoe kom je aan zo'n thema?

Het spookt door het hoofd. Je komt het twee keer pontificaal in de Bijbel tegen (Genesis 1 en Johannes 1), met daarnaast nog meerdere verwijzingen. Het gaat om het zoeken naar het begin van een verhaal, zoeken naar afkomst en oorsprong. Ook een beetje na het adventsproject met het terugbladeren in het fotoalbum van Jozef.

En dan in één keer is daar de associatie met tv-programma's als 'Spoorloos', 'Vermist' en 'DNA- onbekend'. Zoeken naar sporen in je geschiedenis, in je verleden, om een begin te vinden van je eigen leven.

Waar begint het eigenlijk?

Wat wil je precies weten?

Wat betekent het voor jou?

Het gaat om de grondvragen van de mens:

Wie ben ik? Waar kom ik vandaan? Waar ga ik naar toe?

Wat zoek je eigenlijk?

Wat wil je weten?

'Ik wil weten waar ik vandaan kom: biologisch, maar dan ook alle verhalen er omheen: hoe mijn ouders in het leven stonden, het motief voor mijn geboorte (toevallig, ongewenst, of gewenst)'

Het verhaal heeft een enorme impact!

Het gaat altijd om meer dan het biologische verhaal.

Dat herken ik voor mezelf.

Ik weet ook, dat ik nu meer had willen weten over mijn vroeger!

Complexer wordt het wanneer we het **'in den beginne'** toepassen op een land. Bijvoorbeeld Nederland.

Wanneer was dat 'in den beginne'? Toen de Batavieren en Kaninefaaten ons land binnenkwamen? Of de 80 jarige oorlog? Of de VOC tijd, de gouden eeuw? Of het koninkrijk der Nederlanden (dit jaar: 200 jaar!)

'In den beginne'. Het betekent een weg zoeken door de verhalen van de geschiedenis, in een zoektocht naar identiteit.

Die verandert niet automatisch met de feiten, maar in de eerste plaats met het bekend worden van de feiten. En via de verhalen, getuigenissen, overwegingen bij de feiten.

Denk maar eens aan de bijstelling van onze gedachten over Nederland nav de verhalen van Nederlands Indië, of van de rol van Nederland in de geschiedenis van de slavernij.

Of het positieve of negatieve betekenis heeft hangt er vaak van af, hoe men nu in het leven staat. Hoe men terugdenkt, hoe men ordent, hoe men zeeft.

Dan zien we het verleden betekenis krijgen in de vorm van **nostalgie** (koesteren van het verleden) of van **inspiratiebron** voor de toekomst.

Hoe dan, met dit gesprek, met deze overwegingen in ons achterhoofd ziet het eruit wanneer we zoeken naar het **Bijbelse 'in den beginne'?**

Overdenking

Wat is de Bijbelse boodschap van 'in den beginne'?

Het is in wezen net zo'n zoektocht als bij Spoorloos of bij het zoeken naar de oorsprong van Nederland.

Het is namelijk goed te weten, dat het boek Genesis, als samenhangend verhaal geschreven is in de situatie van de ballingschap (diaspora). Toen er vragen waren als 'wat is er van ons overgebleven?' 'Wie zijn we nog te midden van vreemde volkeren?'

Vragen over de eigen identiteit, maar ook over de betekenis van de verhalen, die ze vanuit het verleden met zich mee dragen in de overlevering.

Sommigen hebben al wortel geschoten in het vreemde land, en kijken dus anders naar de verhalen dan degenen die nog steeds dromen van een beloofd land. En weer anderen zijn altijd maar bezig met het 'onderweg zijn', zonder vaste woon- of verblijfplaats.

Dat bepaalt ook hoe ze tegen de verhalen uit het verleden aankijken, hoe ze ze ordenen en elementen en thema's meer of minder waarde geven.

De vragen komen: hoe ziet ons verhaal eruit in een situatie van chaos en onzekerheid?

Hoe kom je bij de oorsprong van je eigen volk?

'In den beginne': Het wordt een zoektocht door de geschiedenis heen. Niet zozeer biologisch natuurwetenschappelijk, maar een zoektocht door de verhalen, de menselijke geschiedenis, terug naar een begin.

Wat kom je tegen als je vanaf de ballingschap door de verhalen heen terug gaat in de geschiedenis?

- Het gaat via de Koningen; het onderscheid tussen 'goed' en kwaad' in de ogen des Heren.
- Met daar midden tussen in de tijd van David ('VOC'-tijd), dienstknecht des Heren, maar ook gevallen vorst.
- Het wonen in het land Kanaän, met de termen 'vloek' en 'zegen'.
- De woestijntocht: er is een weg, wat er ook gebeurt...!
- De uittocht uit Egypte: bevrijding uit de slavernij. Dat blijft hangen in de geschiedenis van Israël, als een grondverhaal, via de Pesach-maaltijd
- Abraham, die op grond van een tegendraads verhaal op pad gaat, en zo gaandeweg ontdekt, waar het Zijn God om gaat.
- Verder terug naar het begin....

Door de verhalen van mensen heen proberen het verhaal van God terug te lezen.

Door de verhalen heen zoeken naar betekenis, die blijvend is voor de geschiedenis van Israël. Soms moet je het steeds weer opnieuw lezen om andere accenten te zien.

Zo is ook het Scheppingsverhaal een betekenis-verhaal, dat door de geschiedenis heen terug gelezen is. Zo zou het ook gelezen moeten worden:

In den beginne schiep God de hemel en de aarde: **(dubbele punt!)**

En dan komt het verhaal:

'De aarde nu was woest en ledig ('chaos' dus!) en duisternis lag over de wateren.

God sprak "er zij licht" en er was licht.'

Ik moet denken aan de versregel van een lied van Huub Oosterhuis: 'die chaos schiep tot mensenland!'

Schepping: de dingen komen in het licht van het verhaal van God. Er vind een ordening plaats van alles wat er is met een naam en een betekenis. Zo worden zon en maan benoemd als gewone lichten aan de hemel, zonder alle godenverering, die in die tijd gebruikelijk was.

En de mens als Heer van de schepping, niet zomaar in willekeur, maar in

verantwoordelijkheid. In de betekenis van ontdekker en drager van dit verhaal van God

(Gen 2, 19: 'God keek toe hoe de mens alles noemen zou...'). De ontdekking dat de mens het niet alleen kan: hij heeft een maatje nodig. Met daarmee de betekenis van het woordje **'samen'**. En daarnaast het begrip **'de ander is in beeld'**.

In het scheppingsverhaal, in de woorden 'In den beginne' klinken de woorden en de motieven van alles wat ontdekt is in de geschiedenis van Israël:

- van chaos tot mensenland
- van bevrijding uit slavernij
- van duisternis naar licht.

Steeds weer opnieuw worden die thema's zichtbaar in de geschiedenis van Israël.

Het scheppingsverhaal is niet los verkrijgbaar van de geschiedenis van Israël.

Als je dat kwijt bent, blijft er alleen de biologie en de wetenschap over. Het evolutieverhaal, waaruit je niets anders kunt concluderen dan het overlevingsverhaal. Daarin gaat het om het overleven, met aandacht voor jezelf (*'als ik het maar red'*), ook al is dat ten koste van de ander.

Dat oermenselijke overlevingsverhaal is ook in de Bijbelse verhalen aanwezig. Dat kom je in je zoektocht ook tegen. Maak echter niet de vergissing om die verhalen aan God toe te schrijven.

Er is 'meer': het moeizaam zoeken soms naar tegendraadse voorbeelden leveren verhalen op met het motief 'bevrijding uit chaos', van het slachtoffer zijn van de vergankelijkheid (ziekte, kwetsbaarheid enz.) van het recht van de sterkste. **'In den beginne'** bepaalt je bij hoe je in het leven staat.

En dan kom je het woord opnieuw weer tegen in het Nieuwe Testament: Johannes 1

Je zou het kunnen beschouwen als een update, als een heroriëntering van het verhaal uit het verleden. Als antwoord op toch weer ontstane chaos, onduidelijkheid, en de conclusies van het verstand en de logica.

'In den beginne' wordt opnieuw geijkt, met de invulling van het Woord **'Liefde'**.

In woord en daad, als betekenis van het leven. Als blijvend grondmotief in het verhaal van God. Het woord is vleesgeworden en heeft onder ons gewoond. Dat is de geschiedenis van God in de notendop. Het woord, het verhaal van God, wordt zichtbaar in Jezus.

In het woord was leven en het leven was het licht ('daar zij licht!') voor de mensen.

Genade en waarheid vinden plaats en worden zichtbaar in de liefde.

Bevrijding uit de chaos: ons vormloze begin was al in beeld bij God, psalm 90 Licht en ordening op basis van de liefde.

In den beginne. Wat betekent het voor ons?

Het zou een uitnodiging kunnen zijn om opnieuw naar het verhaal van je leven te kijken, met dit verhaal in je achterhoofd. Momenten van chaos, donkerheid, op zoek naar het verhaal dat blijft. Het weten, dat je wel slachtoffer kunt worden van gebeurtenissen, maar dat je geen slachtoffer hoeft te blijven, op grond van het verhaal van liefde. Je kunt vallen, maar via het verhaal van Jezus vertrouwen hebben in het weer mogen opstaan, op je eigen benen en je leven op je te nemen.

Niet de feiten van het leven, maar het verhaal van het leven geeft inhoud aan het leven.

De ontdekking en bewustwording misschien van momenten van overleven: gericht op jezelf en jouw belang, soms ten koste van de ander. En vervolgens de mogelijkheid om in de ruimte van het leven te staan, waar het woord 'samen' betekenis krijgt en waarbij de ander in beeld is. Daar komen woorden als 'bevrijding' en 'liefde' aan het licht.

In den beginne: waag het om steeds opnieuw die zoektocht te maken in je eigen leven op grond van nieuwe ervaringen. **Amen**